

Streszczenie

Wyrażenia językowe mogą odnosić się do świata lub do innych wyrażen w języku. Przedmiotem rozprawy jest grupa operatorów metapredykatywnych o postaci *maksimum*, *minimum*, *maksymalnie*, *minimalnie*. Jednostki te nie mają swoich reprezentantów w świecie, funkcjonują wyłącznie wewnątrz języka, tzn. na poziomach „meta”.

Głównym celem pracy jest analiza łączliwości składniowo-semantycznej tytułowych jednostek, ustalenie jej ograniczeń oraz wyróżnienie homonimów gramatycznych badanych operatorów. Analiza ta służy poszerzeniu wiedzy o systemie leksykalnym i gramatycznym współczesnego języka polskiego, w szczególności o jego nieprzedmiotowych poziomach. Tytułowe operatory otwierają miejsca dla leksemów innych klas. Najczęściej współwystępują z czasownikami, przymiotnikami, przysłówkami, a także z innymi metawyrażeniami. Za ich pomocą mówiący może umieszczać to, o czym mowa, na najwyższym lub najniższym miejscu na skali. *Maksimum*, *minimum*, *maksymalnie*, *minimalnie* wymagają od współwystępujących z nimi jednostek, aby zawierały komponent ‘zmiany’. *Maksimum* i *minimum* mogą być kwalifikowane jako rzeczowniki, liczebniki nieokreślone lub operatory metapredykatywne (limitacji), z kolei *maksymalnie* i *minimalnie* mają swoje homonimy w klasach operatorów gradacji i operatorów limitacji – co istotne – pierwszy z operatorów łączy się tylko z formami stopnia równego, zaś drugi wyłącznie z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym. Jeśli pełnią w zdaniu funkcję metawyrażen, to są redukowalne ze zdania.

Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia. Pierwsze trzy stanowią część teoretyczną, w której zaprezentowano (a) chronologiczny przegląd klasyfikacji gramatycznych leksemów polskich od lat 20. XX wieku do współczesności (uwzględniający rozróżnienie składni tradycyjnej, strukturalnej i semantycznej), (b) założenia metodologiczne rozprawy, zgodne z zasadami strukturalizmu, a także (c) opisy badanych jednostek w wybranych słownikach ogólnych polszczyzny, od *Słownika wileńskiego* do *Wielkiego słownika języka polskiego PAN*. Kolejne trzy rozdziały dotyczą (d) przymiotników *maksymalny*, *minimalny* i ich miejsca w systemie współczesnej polszczyzny, (e) łączliwości składniowo-semantycznej operatorów *maksymalnie*, *minimalnie*, jak również (f) homonimii gramatycznej wyrażen *maksimum* i *minimum*.

13.01.2025

Adrianna Piórowska